

Verksamhetsplan 2018 för Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) är en ideell förening med Fältbiologerna, Naturskyddsföreningen, Naturskyddsföreningen Kalmar län, Naturskyddsföreningen Skåne, Naturskyddsföreningen Uppsala län, samt Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar (Oss) som medlemmar. MKG har som syfte "att verka för det på lång sikt miljö- och hälsomässigt bästa hanterandet av avfall från kärnteknisk verksamhet i Sverige". Detta är i linje med miljömålet "Säker strålmiljö".

MKG är således konstituerad för ett långsiktigt arbete med kärnavfallsfrågor, d.v.s. frågor som rör mellanlagring eller slutförvaring av använt kärnbränsle eller annat radioaktivt avfall. Dessutom arbetar MKG i ett avfallsperspektiv med frågor som rör verksamheter som producerar eller kan komma att producera kärnavfall, t.ex. rivning av kärntekniska anläggningar.

MKG:s viktigaste arbetsområde är arbete med kunskapsuppbyggnad och deltagande i beslutsprocesser för mellanlagring och slutförvaring av använt kärnbränsle. Detta gäller även för 2018. Mark- och miljödomstolen och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) har i inledningen av året lämnat över yttranden över kärnkraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökan om att få bygga ett slutförvarssystem för använt kärnbränsle till regeringen. Detta betyder att MKG:s verksamhet måste anpassas till att beslutprocessen nått en ny fas.

Sedan MKG:s första verksamhetsår 2005 har föreningens fokus legat på arbete med frågor som rör använt kärnbränsle. Skälet till detta har främst varit att det funnits medel tillgängligt för sådant arbete. Efter att regeringen för 2018 gjort det möjligt att söka medel även för arbete med annat radioaktivt avfall är verksamhetsplanen för 2018 utvecklad för mer arbete inom detta område. Detta märks främst genom att resurser finns för ett ökat deltagande i prövningsprocessen för kärnkraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökan om att få bygga ett slutförvar för kortlivat radioaktivt rivningsavfall, SFR 2, vid Forsmarks kärnkraftverk.

I verksamhetsplanen beskrivs nedan först föreningens planerade huvudsakliga verksamheter i punktform. Dessa utvecklas därefter i separata avsnitt.

1. Föreningens huvudsakliga verksamheter

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) arbetar med följande huvudsakliga verksamheter:

- MKG har en styrelse och ett kansli i Göteborg med mellan två och tre anställda.
- MKG har i samarbete med Naturskyddsföreningen sedan bildandet 2005 deltagit i samrådet och den pågående miljöprövningen av kraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökningar till Strålsäkerhetsmyndigheten och mark- och miljödomstolen om att få bygga ett slutförvarssystem för använt kärnbränsle vid Forsmarks kärnkraftverk. Detta arbete fortsätter under 2018.
- MKG har i samarbete med Naturskyddsföreningen deltagit i samrådet och den pågående miljöprövningen av kärnkraftsindustrins ansökan om att få bygga ett nytt slutförvar för kortlivat radioaktivt rivningsavfall, SFR 2, i anslutning till det existerande slutförvaret SFR vid Forsmarks kärnkraftverk. Detta arbete fortsätter under 2018.
- MKG deltar dessutom i andra miljöprövningar som rör hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall, rivning av kärntekniska anläggningar, samt vid etablerandet av nya anläggningar som producerar kärnavfall, t.ex. European Spallation Source (ESS). Detta sker vid behov i samarbete med Naturskyddsföreningen på riksnivå, på länsförbunds nivå eller på krets nivå.
- MKG arbetar med att ta fram, analysera och lyfta kunskap som rör lagring och slutförvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall och rivning av kärntekniska anläggningar, särskilt rörande långsiktig strålsäkerhet, lokaliseringsfrågor och alternativa metoder.
- MKG arbetar med att analysera och påverka svensk och europeisk forskning inom kärnavfallsområdet bl.a. genom att delta i den återkommande granskningen av kärnkraftsindustrins forskningsprogram för hantering och slutförvaring av kärnavfall och rivning av kärntekniska anläggningar.
- MKG arbetar med att analysera och påverka kärnavfallsfinansierings-systemet, bl.a. genom att delta i den återkommande granskningen av kärnkraftsindustrins beräkning av framtida kostnader för hantering och slutförvaring av kärnavfall och rivning av kärntekniska anläggningar.
- MKG arbetar med att informera om kärnavfallsfrågor på lokal, regional, nationell, europeisk och internationell nivå.
- MKG har i uppgift att stödja och samarbeta med medlemsorganisationerna i deras arbete med kärnavfallsfrågor.
- MKG svarar på svenska remisser och deltar i europeiska samrådsprocesser i frågor som rör kärnavfall.

- MKG arbetar med att analysera och påverka svensk rapportering om det svenska kärnavfallsprogrammet på europeisk och internationell nivå.
- MKG arbetar med att analysera den svenska modellen för beslutsprocesser rörande kärnavfallsfrågor och med att ta fram underlag för att föreslå förbättringar.
- MKG arbetar med kärnavfallsfrågor och forskning inom kärnavfallsområdet på europeisk och internationell nivå, bland annat inom Nuclear Transparency Watch (NTW), SITEX_Network, European Environmental Bureau (EEB) och i EU-forskningsprojekt. MKG samarbetar i arbetet med europeisk och internationell miljörörelse.
- MKG arbetar med att löpande utveckla det egna arbetet för att fortsätta ge en effektiv användning av föreningens resurser för att uppnå föreningens syfte.

Nedan utvecklas hur föreningen kommer att arbeta med ovanstående frågor i separata avsnitt.

2. Föreningens organisation

MKG har en styrelse med en representant från varje medlemsförening som väljs vid ett årsmöte. Styrelsen sammanträder 5-7 gånger per år, vissa möten sker med Skype.

Föreningen har ett kansli i Göteborg med två tillsvidareanställda. Dessutom förstärks kansliets arbete vid behov av anställda som arbetar på timbasis. MKG är som arbetsgivare medlem i Arbetsgivaralliansen.

Om tillräckliga medel erhålls avser föreningen att förstärka verksamheten med en ny medarbetare på halvtid. Fokus på arbetsbeskrivningen är att vidareutveckla och sköta föreningens hemsida samt att förstärka arbetet med kunskapsinhämtning.

Föreningens anlitar Nätverkstan för hantering av utbetalningar och bokföring. Föreningen använder Baker Tilly EMK som auktoriserade revisorer av den ekonomiska redovisningen. Föreningen har även lekmannarevisorer för dess verksamhet.

Föreningens ordförande, vice ordförande och kanslichef tecknar firma två i förening.

3. Deltagande i besluts- och miljöprövningsprocesser

MKG avser att tillsammans med medlemsföreningarna att fortsätta att bevaka den av regeringen ledda fortsatta beslutsprocessen rörande kraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökningar till Miljödombstolen vid Nacka tingsrätt enligt miljöbalken (M 1333-11) och till Strålsäkerhetsmyndigheten enligt kärntekniklagen rörande ett slutförvarssystem för använt kärnbränsle, med slutförvaret lokaliserat i Forsmark. I den mån föreningarna kommer att ges tillfälle att yttra sig inom den fortsatta beslutsprocessen kommer MKG att koordinera ett sådant arbete.

Mark- och miljödomstolen har även att hantera målen om artskyddsdispens i kärnbränsleförvarsmålet (M 4617-13) och om hamnverksamheten i Forsmarks hamn (M 6009-16). MKG och Naturskyddsföreningen deltar tillsammans även i dessa mål.

Föreningen kommer tillsammans med Naturskyddsföreningen även att delta i den pågående miljöprövningen enligt miljöbalken (M 7062-14) och kärntekniklagen av kärnkraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökan om att få bygga ett slutförvar för kortlivat radioaktivt rivningsavfall, SFR 2, vid Forsmarks kärnkraftverk. I samma miljömål görs en prövning av det existerande slutförvaret för kortlivat radioaktivt driftsavfall SFR. SFR 2 är en planerad tillbyggnad av det existerande slutförvaret. Under året kommer det att pågå ett utbyte av yttranden i sakfrågor i prövningen i mark- och miljödomstolen. Ett första yttrande ska vara domstolen till handa under våren. Strålsäkerhetsmyndigheten har en remiss i sak att besvaras i samma tidsperspektiv. Det är oklart om det kan bli fråga om huvudförhandling redan till hösten 2018 men föreningarna förbereder för det.

I begränsad omfattning kommer MKG, vid behov i samarbete med Naturskyddsföreningen på riks-, länsförbunds- eller krets nivå, delta i miljöprövningen av expansionen av ytförvaret för mycket lågaktivt radioaktivt avfall vid Ringhals kärnkraftverk och i miljöprövningarna av rivningarna av kärnkraftreaktorer vid Barsebäck, Ringhals, Ågesta och Oskarshamn.

I begränsad omfattning kommer MKG även att bevaka hanteringen av radioaktivt avfall vid European Spallation Source (ESS). Detta arbete kommer att ske i samarbete med Naturskyddsföreningen på länsförbunds- och krets nivå.

4. Följa kunskapsutvecklingen inom kärnavfallsområdet, arbeta med specifika sakfrågor, samt identifiera nya frågor som är viktiga för miljö och hälsa i ett långsiktigt perspektiv

MKG kommer att fortsätta att följa den nationella och internationella kunskapsutvecklingen inom slutförvarsområdet.

Föreningen kommer att fortsätta ta fram saklig information om miljö- och hälsoeffekter vid hantering av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall samt kommer att granska förslag och olika alternativ för nationell hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall. Viktiga frågeställningar är de som påverkar miljösäkerheten vid mellanlagring och slutförvaring samt de som kan vara av intresse för alternativredovisningar av metod och platsval.

Föreningen kommer att fortsätta granskningen av industrins forskningsarbete och av dess utveckling av säkerhetsanalyser för mellanlagring och slutförvaring av kärnavfall.

Föreningen kommer särskilt att fortsätta bevaka kunskapsutvecklingen rörande funktionen av de konstgjorda barriärerna av koppar och lera som ska garantera den långsiktiga miljösäkerheten i kärnkraftsindustrins KBS-metod.

Föreningen kommer att vid behov använda externt konsultstöd för att stödja arbetet med att förstå frågor som rör de konstgjorda barriärerna av koppar och lera i KBS-metoden.

Föreningen kommer att bevaka kunskapsutvecklingen vad gäller den alternativa metoden djupa borrhål.

Föreningen kommer att vid behov använda externt konsultstöd för att stödja arbetet med att förstå frågor som rör djupa borrhål/geologi/hydrologi.

Föreningen kommer i begränsad omfattning fortsätta följa frågan om storregional grundvattenströmning och dess betydelse för långsiktig miljösäkerhet för ett slutförvar.

Föreningen kommer i begränsad omfattning tillsammans med Naturskyddsföreningen att fortsätta arbetet med att förstå och granska frågeställningar som rör naturvärden i Forsmark.

En annan viktig fråga som föreningen arbetar med är de risker som finns vid avsiktliga och spekulativa mänskliga intrång, som exempelvis är kopplade till långsiktiga risker för kärnvapenspridning.

Föreningen kommer generellt även att arbeta för att identifiera nya frågeställningar inom kärnavfallsområdet som är av vikt för miljö och hälsa som kan behöva lyftas i olika miljöprövningsprocesser.

5. Arbete med nationella forsknings- och utvecklingsfrågor

MKG kommer att följa upp den genomförda utvärderingen av kärnkraftsindustrins forskningsprogram Fud-16 för hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall och rivning av reaktorer. Särskilt fokus läggs på frågor som rör funktionen av barriärerna av koppar och lera i KBS-metoden samt som rör kunskapsutveckling om den alternativa metoden djupa borrhål.

Under året kan regeringen komma att ta ett beslut rörande Fud-16 och föreningen kommer att följa upp det beslutet.

Föreningen kommer i en begränsad omfattning även att förbereda för granskning av kärnkraftindustrins nästa forskningsprogram Fud-19 som kärnkraftindustrin ska presentera hösten 2019.

6. Arbete med finansieringsfrågor

MKG kommer under 2018 endast i begränsad omfattning arbeta med frågeställningar som rör finansieringssystemet för hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall och rivning av reaktorer. Regering har tagit beslut om kärnavfallsavgifter för 2018-2020 och riksdag och regering har tagit beslut om en ny finansieringslagstiftning.

Föreningen kommer i en begränsad omfattning även att förbereda för granskning av kärnkraftindustrins nästa underlag för beräkning av kärnavfallsavgifter Plan-19 som kärnkraftindustrin ska presentera i januari 2020.

7. Informera om kärnavfallsfrågor

MKG har i samrådet och inom prövningen av slutförvarsansökan för använt kärnbränsle publicerat ett antal informationsbroschyrer, informationsblad och underlagsrapporter. Några av dessa har översatts till engelska för att användas som underlag för internationell granskning. Föreningen ser till att hålla dessa publikationer uppdaterade.

Under 2018 planeras en uppdatering av informationsbroschyren "Kärnavfall: Den olösta miljöfrågan". Dessutom planeras framtagandet av två underlagsrapporter om kopparkapselfrågor och den alternativa metoden djupa borrhål.

Föreningen informerar om kärnavfallsfrågor via sin hemsida (<http://www.mkg.se>) och håller den uppdaterad. Den särskilda portal som utvecklats för prövningarna av ansökningarna om slutförvaret för använt kärnbränsle hos mark- och miljödomstolen och hos Strålsäkerhetsmyndigheten kommer att utvecklas för att få med regeringens fortsatta tillståndsprövning av kärnbränsleförvaret och dessutom lägga till SFR 2-prövningen.

För att intresserade personer lättare ska kunna följa MKG:s arbete i prövningsprocessen kommer 2-3 nyhetsbrev att ges ut under året.

Föreningen avser att delta på någon eller några partikongresser under året för att informera om kärnavfallsfrågor. Föreningen avser inte att delta i Almedalen, annat än eventuellt i samarbete med Naturskyddsföreningen.

MKG kommer även att vid behov och om intresse finns informera om sitt och medlemsorganisationernas arbete lokalt i Östhammars och Oskarshamns kommuner.

Föreningen kommer vid behov under året att genomföra seminarier och andra kunskapsuppbyggande aktiviteter, både på nationell nivå och i kärnavfallskommunerna. Detta arbete kan genomföras i samarbete med andra aktörer.

8. Stöd till medlemsorganisationerna för deras informationsinsatser, kunskapsuppbyggnad och deltagande i prövningsprocesser

MKG ska stödja medlemsorganisationerna med underlag för deras arbete att informera i kärnavfallsfrågor.

Föreningen kommer även att stödja medlemsorganisationerna i deras egen kunskapsuppbyggnad i kärnavfallsfrågor, t.ex. genom att finansiera deltagande i olika möten som rör kärnavfallsfrågor.

Föreningen kan även stödja medlemsföreningarnas deltagande i miljöprövningsprocesser, särskilt för att lyfta lokala miljöfrågeställningar.

9. Yttranden över remisser

MKG kommer att lämna yttranden över remisser som berör använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall.

I den mån de rör frågor som har bäring på mellanlagring och slutförvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall kommer föreningen i begränsad utsträckning att svara på remisser enligt Esbo-konventionen.

10. Arbete med svensk europeisk och internationell rapportering i kärnavfallsfrågor

MKG kommer att följa och när möjlighet ges yttra sig över det svenska arbetet med att ta fram underlag och rapportera till EU-kommissionen enligt kärnavfallsdirektivet (2011/70/EURATOM). Sverige ska lämna in nästa rapport och en uppdaterad nationell kärnavfallsplan i augusti 2018. Föreningen kommer även att följa kommissionens granskning av rapporten.

Föreningen följer även det svenska arbetet med att vart tredje år ta fram en rapport enligt internationella atomenergiorganet IAEA:s ”Joint convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management” samt uppföljningen av rapporten inom IAEA.

11. Analys för att förbättra den svenska modellen

MKG har sedan ett antal år tillbaka uppfattat att den svenska modellen för ansvarsfördelning och beslutsfattande i kärnavfallsfrågor har brister. Föreningen menar att dessa brister är en av orsakerna till att beslutsfattandet rörande slutförvaret för använt kärnbränsle inte utvecklats på ett bra sätt. Föreningen bedriver ett arbete med att analysera hur den svenska modellen för arbete med slutförvarsfrågor vad gäller rollfördelning och beslutsfattande kan förbättras.

12. Internationell bevakning och internationellt arbete

Föreningen kommer under året att följa utvecklingen inom kärnavfallsområdet internationellt. Föreningen har även kontakt med organisationer och experter utomlands för att diskutera frågeställningar i samband med att föreningen granskar slutförvarsansökningar och följer och deltar i beslutsprocesser inom området.

MKG är medlem i ett europeiskt miljörörelsenätverk, Nuclear Transparency Watch (NTW) där kanslichefen leder arbetet inom kärnavfallsområdet. Arbetet inom EU är till stora delar kopplat till implementeringen av EU:s kärnavfallsdirektiv (2011/70/Euratom), särskilt artikel 10 om insyn, d.v.s. information till och samråd med allmänheten och miljöorganisationer och inflytande på beslutsfattande.

NTW har goda relationer med EU-kommissionens Euratom-enhet inom energidirektoratet och genomför projekt i samarbete med kommissionen. Under hösten 2018 planeras ett möte om kärnavfallsfrågor i den process som benämns Aarhus Convention and Nuclear (ACN). Om resurser blir tillgängliga kommer MKG att stödja detta möte ekonomiskt.

MKG är även en aktiv medlem i SITEX_Network där europeiska strålsäkerhetsmyndigheter och deras forskningsorgan samarbetar i frågor som rör kärnavfall och kärnavfallsforskning.

MKG har deltagit i och deltar i olika EU-forskningsprojekt inom kärnavfallsområdet, SITEX-II och Beacon, och är aktiv i planeringen av ett deltagande från europeisk

miljörörelse i ett kommande European Joint Programming, EJP, inom kärnavfallsområdet.

I det pågående fyraåriga EU-forskningsprojektet Beacon, som handlar om homogenitet i lersystem som används i kärnavfallsförvar, leder MKG ett arbetspaket för interaktion med civilsamhället.

Under 2018 kommer ett omfattande arbete att genomföras för att ta fram en ansökan för ett EU-forskningsprogram, en s.k. European Joint Programming (EJP), inom kärnavfallsområdet. MKG deltar i arbetet att se till att en del av projektet innehåller möjligheter för civilsamhället, bl.a. miljöorganisationer, att delta i projektet. Detta arbete är en förutsättning för att i framtiden på bästa sätt ska kunna ta del av den kunskap om kärnavfallsfrågor som tas fram inom EU. I framtiden kan det eventuellt även behövas stöd för i viss mån medfinansiera deltagandet i forskningsprogrammet om det inte blir möjligt att erhålla 100 % finansiering för civilsamhällesorganisationer.

13. Föreningsutvecklingsarbete

Det har under de senaste åren skett stora förändringar i beslutsfattandet i kärnavfallsfrågor i Sverige och finansieringssystemet för stöd till miljöorganisationer har förändrats. MKG kommer därför att genomföra minst ett verksamhetsutvecklande möte under året.

Föreningen kommer under året även att verka för en ökad samordning av den svenska miljörelsens kärnavfallsarbete.